

Torek, 31.8.2004

| pošlji prijatelju | natisni |

Na preži

Misli name z nasmehom

Tanja Lesničar-Pučko

Stopnja razvitosti družbe ali civilizacije se največkrat meri z njeno tehnično razvitostjo ali dohodkom na prebivalca, ti kazalci pa pogosto zakrivajo temne plati, na primer popolno nehumanost družbe. Najbolj totalitarni sistem v naših geografskih širinah, nacistična Nemčija, je bila gospodarsko izjemno močna in tehnološko razvita država - in vendar je bila civilizacijsko ena najbolj mrčnih političnih skupnosti vseh časov. V njej niso brez zadržkov pobijali le nearijcev, ampak tudi "svoje", če niso ustrezali idealu pravega Nemca, na primer homoseksualce in duševno ali telesno prizadete. Slednji, torej ljudje s posebnimi potrebami, kot se jim v zadnjih letih korektno reče, ker so se vse prejšnje oznake hitro sprevrnile v žaljivke, so bili sicer v zgodovini pogoste žrtve takšnih ali drugačnih zlorab, a so stara ljudstva v njih pogosto videla tudi posrednike z božanstvi. Morda je biblijski rek "Blagor ubogim na duhu, kajti njih je nebeško kraljestvo" meril prav na njihovo nedolžnost, ki jih je približevala Bogu, morda pa na tolažbo, ki jo bodo dobili vsaj tam, če so že tu doli nenehno odrinjeni.

Njihova posebnost, drugačnost je ljudi očitno vedno begala, ne glede na to, kakšen predznak so ji dali. Ko pa se jih je polastila medicina, so nenadoma postali bolniki, ne da bi bili bolni, namesto ustrezne pomoči pa jih je doletelo izolirano, "kazensko" disciplinirano življenje v posebnih ustanovah. Razmere v teh ustanovah niso bile katastrofalne le v 19. stoletju, ko so z njimi pogosto ravnali slabše kot z živalmi, tudi tukaj in zdaj je zanje ponekod še vedno slabo poskrbljeno, študijske so najbolj zloglasne ustanove, kot je bil pred desetletji Hrastovec, propadajoči grad, kjer se je izza rešetk slišal nemoen krik neznosnega trpljenja, doživele reforme; in to po zaslugi ljudi, ki so si takrat naredili karseda zgovorno ime Društvo za zaščito norosti.

Ena izmed novosti v bolj humani skrbi za šibkejšo člane družbe je bila gotovo opustitev doktrine izoliranja in njihovo ponovno vključevanje v čim večje število vsakdanjih dejavnosti, od zaposlovanja do družabnega življenja. To pa je področje, ki nikakor ne sme biti prepuščeno logiki kapitala, saj so tukaj "dobički" v številkah neizmerljivi, kapitalu, ki je po naravi slep, pa nevidni.

Neobičajen primer takšnega vključevanja oziroma njegov "plod" v obliki gledališke predstave smo si to nedeljo lahko ogledali v Stari elektrarni, kjer je gostoval madžarski Baltazar Theatre. Gre za daleč naokoli edino poklicno gledališče za ljudi s posebnimi potrebami, večinoma z Downovim sindromom. Gledališče deluje že šest let in je doslej ustvarilo pet predstav, njihovo delovanje pa ni eden tistih (vsekakor dobrodošlih) projektov dela z drugačnimi, ki se jih lotevajo zaposleni v

številnih ustanovah in domovih za ljudi s posebnimi potrebami in katerih namen je predvsem njihova motivacija znotraj domskega življenja. V primeru Baltazar Theatra gre za povsem profesionalno skupino, ki dela osem ur na dan, za plačilo, s profesionalno režiserko in profesionalno tehnično ekipo. Rezultat takšnega pristopa pa je pravo gledališče z resnimi umetniškimi ambicijami, ki ga tudi kritiško ni mogoče odriniti med zgolj koristne socialne projekte, kakršni v gledalcih najpogosteje vzbujajo predvsem sočutje.

Predstava Misli name z nasmehom, ki je kolaž Shakespearove tragedije Romeo in Julija, stihov Rabindranatha Tagoreja, Cecilie Jancso in igralcev, se začne z znamenitim odlomkom iz Bizetove Carmen kot prototipom usodnega zapeljevanja, nato pa se dogajanje vse bolj premeša v shakespearjansko ozračje mladih, ne "fatalnih", ampak nebogljjenih zaljubljenecv, žrtev družinskih bojv in socialnih prepovedi. Številni Romei in Julije preigravajo različna občutja nedovoljene ljubezni in pri tem neopazno drsijo iz časa v čas, iz veronskih bojv za oblast do totalitarnih prepovedi ljubezni, ki jih ljudje z drugačnimi potrebami doživljajo tako v družinskem okolju kot v zavetju večine specializiranih ustanov. "Ne bodi otročji, mi pravi mama, ko ji povem, da sem zaljubljen," pove eden izmed njih in s tem do konca lucidno definira sprevrtnen odnos "normalnih" ljudi do mongoloidov: istočasno ko se jim ometa "otročjost", se jim jemlje pravica do odraslanja, spolnosti, erotike, neodvisnosti. Eden najboljših prizorov v predstavi je tako "skupna" kopel zaljubljenecv: vsak v svojem lavorju, daleč narazen, do gležnjev v vodi, vsak v svojem osamljenem snopu svetlobe poljubljata odsotnega ljubega.

Morda je pred predstavo kdo imel pomisleke, da presojanje v takšnih primerih ne more biti enako kot pri "normalnem" gledališču, da je temeljni pogoj umetnosti polno zavedanje, da gre za vodeno igro. Po ogledu predstave je treba te zadržke zavreči, kajti čez je umetnost izražanje misli in občutjev v estetski formi, potem smo vse to dobili. Dobili smo igro, ki je na paradoksalen način udejanjen ideal Stanislavskega, po katerem naj bi bil igralec povsem poenoten z vlogo, saj so ti nastopajoči vloge zares živeli, povsem brez ostanka zunajgledališke realnosti, njihova vodenost pa ni bila nič večja, njihovo sodelovanje nič manj angažirano kot v kakšni drugi režiji. Dobili smo zelo dobro režijo, kostumografijo in scenografijo, dobili smo skrajno pretresljivo aktualizacijo Shakespearove prepovedane ljubezni, ki vlada drugačnim, in dobili smo zvrhano mero pristne veselosti in žalosti, sreče in gorja brez vsake patetičnosti, brez vsakega solzavega unovčevanja prikrajšanosti. Čez je kdaj na odru kaj žarelo, potem je bil to okrogel obrazek madžarske plavolase Julije, in čez je kaj pretreslo, potem je bila to ta krhkost plašnih nasmehov, negotovih gibov in s težavo izraženih stisk teh lepih ljudi. In ravno zaradi takšnih trenutkov je gledališče, minljivo kot poblisk v Romeovih očeh, čarobno večno.

[Vaš komentar na članek](#) →

Copyright Dnevnik 2004 (C)